

XIX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA SİYONİSTLERİN FİLİSTİN'E YERLEŞMELERİNİN ENGELLENMESİ

Mohammed A.M YASİN*

ÖZ: Filistin'in XX. yüzyılda işgal edilmişinden bu yana Filistin meselesi dünya gündeminin ilk sıralarında yer almaktadır. XIX. yüzyılda başta Rusya olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden bir takım Yahudi grupları, uğradıkları zulümler yüzünden Osmanlı Devleti'ne sığınıp yerleşmiştir. Osmanlı idaresindeki bu yerlerde Osmanlı sultanlarının koruması altında yaşamışlar ve iyi muamele görmüşlerdir. Osmanlı Devleti, Batılı ülkelerin aksine Yahudilerin zulüm görmediği bir ülkedir. Fakat Yahudiler Osmanlı Devleti'nin kendilerinin yaşamaları için belirlediği bölgelerde kalmayı reddederek yasadışı çeşitli yollar ve kanuni hilelerle Filistin'e göç etmeye ve yerleşmeye çalışmışlardır. Bunun üzerine Osmanlı padişahı Sultan II. Abdülhamid Filistin'deki Osmanlı idarecilerine durumu bildirerek Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini engellemek amacıyla birtakım önlemler almıştır. Bu bağlamda çalışmamızda XIX. yüzyılın ikinci yarısında Yahudilerin Filistin'e göç edip orada kalıcı hale gelmek amacıyla başvurdukları yollar ve hilelere değinilecek, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin söz konusu faaliyetleri önlemek için gerçekleştirdiği icraatlar ele alınacaktır.

ANAHTAR KELİMELELER: Osmanlı Devleti, Filistin, Yahudi (Siyonist).

Preventing Zionists from settling in Palestine in the second half of the nineteenth century

ABSTRACT: Since the invasion of Palestine in the 19th Century, the Palestinian issue preserved its seat at the top of the world agenda. A few groups of persecuted Jews in the 19th century, primarily in Russia, took sanctuary and settled to the Ottoman Empire. They were placed in particular areas in the Ottoman Empire and were given fair treatment. The Ottoman Empire, in contrary with the western countries, is a place where Jews lived in peace without oppression. However, Jews refused to live in the regions where the Ottoman Empire considered fit for them and tried to immigrate and settle in Palestine in various illegal ways and tricks. Hereupon, the Ottoman Emperor, Abdulhamid the 2nd, informed this to the Ottoman governors in Palestine and took some measures to prevent Jews to immigrate to Palestine. In this context, this article will explore those illegal ways and tricks implemented by Jews in the second half of the 19th century with the aim of immigrating to Palestine and settling

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi/Türkiye, mohammedt183@gmail.com

there. In addition, the measures taken by the Ottoman Empire in order to prevent such activities will be addressed.

KEYWORDS: Ottoman Empire, Palestine, Jews (Zionist).

GİRİŞ

Filistin, Akdeniz'in doğusunda, Ürdün'ün batısında ve Lübnan'ın güneyinde yer almaktadır. En önemli akarsuları Şeria Nehri olarak da adlandırılan Ürdün Nehri ile Yermuk Nehri'dir. İsrail işgali altındaki Filistin toprakları ile Ürdün toprakları arasındaki sınır Ürdün Nehridir. (Karaman, 1996:90). Filistin ile Mısır arasındaki sınır ise güneyde Akabe şehri batıda Sina çölüdür (Karaman, 1996:89). Filistin coğrafyasında yaşayan Filistinlilerin toplam sayısı 6.6 milyondur. Filistin Ulusal Yönetimi'ne bağlı olan Batı Şeria ve Gazze bölgelerinde nüfus yapısı birbirinden kısmen farklıdır. Batı Şeria'da toplumun 83%'ünü etnik olarak Filistinli Araplar oluştururken geri kalan 17%'lik kısmı Yahudi'dir. Dinî açıdan nüfusun 75%'i Müslümanlardan, 17%'si Yahudilerden ve 8%'i Hıristiyan ve diğer dinlere inananlardan oluşmaktadır. Dil açısından bakıldığında ise, etnik yapıya uygun olarak gerek Müslüman gerek Hıristiyan olsun Filistinli Araplar Arapça; Yahudiler ise İbranice konuşmaktadır (Fatma Tunç, 2003: 12).

Yahudileri Filistin'e yerleştirme fikri, Martin Lutherin dini reform hareketi ile başlamış (D, 2016:39), XVII. yüzyılda bu fikir Oliger Poulli tarafından dile getirilmiştir (Umar, 2002: 422). Sonrasında bu fikirler 19. yüzyılda bir Yahudi yurdu kurma fikrini ortaya atan ve Siyonizm Hareketi'ni başlatan Theodor Herzl tarafından geliştirilmiş ve bu amaç doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır. Herzl, fikrini gerçekleştirebilmek amacıyla Avrupa ve Amerika'da yaşayan Yahudilerin ileri gelenleri ile görüşmeye başlamış (Asaf, 1990:159-160) ve Avrupa'da toplanan maddi destek ile pek çok Yahudi, hac yolcusu ya da tüccar görünümünde Filistin'e göç etmiştir.

Çalışmamızın amacı XIX. yüzyılın ikinci yarısında Yahudilerin Filistin'e yerleşme girişimlerini ve Osmanlı Devleti'nin bu girişimleri engelleme çabalarını ortaya koymaktır. Yahudiler Sahte kimlikler yaparak, hac yolcusu görünümünde ya da tüccar olarak Filistin'e göç etmeye çalışmışlardır. Bu çalışmalarını finanse etmek için Avrupa'da para toplanmış Hatta Padişah'a Osmanlının borçlarını ödeme teklifi sunulmuştur. Osmanlı Devleti ise bu girişimleri engellemek için hac yolcusu olarak gelen Yahudilerin ikamet süresini kısaltmış, kırmızı renkte geçici ziyaret ve oturma tezkiresi kanunu getirmiş ve Pasaport denetimlerini artırmıştır. Çalışmamız Siyonizm fikrinin gelişmeye başlaması, Filistin'e yerleşmek maksadıyla Yahudi göçünün başlaması, Yahudilerin Filistin bölgesine yerleşmelerinin yasaklanması başlıklarını içeren üç bölümden oluşmaktadır.

SİYONİZM FİKRİNİN GELİŞMEYE BAŞLAMASI

Yahudileri Filistin'e yerleştirme fikri, Avrupa'da Protestanlığın babası olarak kabul edilen Martin Luther (1483-1546) tarafından dinî reform hareketinin ortaya çıkmasının ardından gündeme getirilmiştir (Erkan, 2015:93). Bu konu, Martin

Luther'in yolundan giden Protestanların, Avrupa'da bulunan Yahudilerin Batı kültürünün asla bir parçası olmayacaklarını savunmaları ile devam etmiştir. Madalyonun bir yüzünü bu fikir oluştururken, diğer yüzünü Yahudilerin, kendilerini Tanrı'nın yaratıp seçtiği bir millet olarak görmeleri ve kendilerinin kutsal vatanlarının Filistin olduğu ve oraya mutlaka dönmeleri gerektiği fikri oluşturmuştur (D, 2016:39) Bu düşünceleri savunan ve bunu hayata geçirmeye çalışan ilk kişi, Danimarkalı tüccar Oliger Poulli olmuştur. Oliger, 1695 yılında Yahudilerin Filistin'de yerleşmelerini içeren bir plan hazırlamış ve onu Avrupa krallarına teslim etmiştir. Fakat bu planın gerçekleşmesi için herhangi bir girişim olmamıştır. Bu girişimden sonra 1799 yılında, Fransız İmparatoru Napolyon Bonapart, Mısır ve Suriye seferi sırasında Filistin'de bir Yahudi Devleti kurmak için öneride bulunan ilk devlet lideri olmuştur. Fakat Napolyonda ilgili projeyi hayata geçirememiştir (Umar, 2002:422).

Bir Yahudi yurdu kurma fikrini ortaya atan ve Siyonizm Hareketi'ni başlatan Theodor Herzl bunu meydana getirebilmek için çaba göstermiştir. 1896 senesinde Theodor Herzl'in yayınladığı "Der Judenstaat" adlı eserinde bu tasarının ayrıntılarından söz etmiştir. Herzl, fikrini gerçekleştirebilmek amacıyla Avrupa ve Amerika'da yaşayan Yahudilerin ileri gelenleri ile görüşmeye başlamış ve bunun için dünyanın Yahudi zenginlerinden maddi destek toplanmıştır (Asaf, 1990:159-160).

FİLİSTİN'E YERLEŞMEK MAKSADIYLA YAHUDİ GÖÇÜNÜN BAŞLAMASI

XIX. yüzyılda Doğu Avrupa ve Rusya'da yükselen anti-semitizm hareketi sonucunda pek çok Yahudi kendilerine karşı yapılan baskı ve katliamlar sebebiyle Amerika ve Rusya'dan Filistin'e göç etmeye başlamışlardır. Osmanlı Devleti bu durum karşısında Yahudilerin Filistin'e göç edip yerleşmesini önlemek için pek çok kanun hayata geçirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin ve özellikle de Sultan II. Abdülhamid'in aldığı tedbirlere rağmen, Yahudiler Avrupa devletlerinin destekleriyle Filistin'e sızmayı ve göç etmeyi başarmışlardır (Umar, 2002:109).

YAHUDİ GÖÇÜNÜN BAŞLAMASI

Endülüs'te İslam Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte Avrupa'da baskı ve zulümlere maruz kalan ve buldukları ülkelerden sürülen Müslüman ve Yahudiler için Osmanlı topraklarının bir sığınak olduğu bilinmektedir. XV.yüzyılın son çeyreğinde İspanya'dan (Endülüs) çıkarılan Yahudilerin büyük kısmı Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde olan Kuzey Afrika ile Ortadoğu bölgelerine yerleştirilirken bir kısmı da İstanbul, Edirne ve Selanik gibi şehirlere yerleştirilmişti. Daha sonra Rusya, Litvanya, Portekiz, İtalya ve Rodos'tan sürülen Yahudiler ile Orta ve Doğu Avrupa'dan kovulan Yahudilerin de Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla özellikle Balkan topraklarındaki Yahudi sayısı artmıştır. Buna paralel olarak Osmanlı Devleti'ne sığınan Yahudilerin bir kısmı da Kudüs, Halilürrahman, Safed ve Taberiye gibi Filistin'in önemli şehirlerine gelip orada ikamet etmeye başlamışlardır (Dhier, 1999:94).

Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılın başlarından itibaren Orta Avrupa'daki gücünü yitirmesi ile bölgedeki Yahudiler yeni zorluklarla karşı karşıya kalmaya başlamış ve bunların büyük bir kısmı da Osmanlı topraklarına göç etmiştir (Arslan, 2006:18-21). Bununla birlikte yapılan bütün Yahudi göçlerine rağmen XIX. yüzyılın ortasına kadar Osmanlı Devleti'nin gündeminde Filistin ile bağlantılı bir Yahudi sorunu yoktur. Osmanlı Devleti'nde bulunan Yahudiler devletin yıkılışına kadar Avrupa devletlerinin aksine tahkir edilmeden ya da aşağılık bir millet gibi görülmeden rahat bir şekilde yaşayabilmışlerdir. Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde de herhangi bir bölgede çoğunluğu oluşturamadıklarından ve ayrılıkçı bir hareket de geliştiremediklerinden Osmanlı tebaasından olan Yahudilerle devletin ciddi bir meselesi olmamıştır. (Özdemir, 2010: 85-86).

Yahudilerin Filistin'e ilk fiili göç denemesi, 1837 senesinde olmuş ve bu tarihte ilk koloni Moshe Montefiore tarafından kurulmuştur. Bu tarihte Filistin topraklarındaki Yahudi sayısı yaklaşık 1500 kişi idi (Özdemir, 2010:85). 1837 tarihinden sonra Yahudi göçünün yoğun bir şekilde artmasıyla birlikte Filistin'de Yahudi sayısı 1500 kişiden 10 bine kadar ulaşmıştır. 1860 yılında ise bu sayı yaklaşık 15.000'e kadar yükselmiş, 1882 senesine gelindiğinde ise Yahudi nüfusu ağırlıklı olarak Kudüs Mutasarrıflığı'nda bulunmak üzere 22.000 kişi şeklinde hesaplanmaktadır (Özdemir, 2010:86).

Geldikleri yer	Göçmen Sayısı	Tarih	Dalga
Rusya, Polonya ve Romanya	25,000	1800-1903	1.Dalga
Rusya ve Doğu Avrupa	34,000	1904-1914	2.Dalga
Rusya ve Doğu Avrupa	35,100	1914-1923	3.Dalga
Rusya, Polonya, Romanya ve Doğu Avrupa	94,100	34 sene	Toplam

Tablo 1: 1880- 1923 Yılları Arasında Göç Hareketi. (es-Sehil, 2006:103)

Yahudilerin yoğun olarak yerleştikleri mekan ise genellikle Kudüs şehri oldu. Kudüs'e ilk yerleşme girişimleri 1859 senesinde Kudüs surları dışında bulunan Jamin Mosha mahallesini inşa etmekle başlamıştır. (Özdemir, 2010:85-86).

Avrupa'dan özellikle de Rusya'dan İstanbul, Edirne, Selanik ve Filistin topraklarına gelen Yahudi göçmenlerin sayısı XIX. yüzyılın ikinci yarısında gittikçe artmaya başladı. 1854 Kırım Savaşı sırasında Rus ordusunda askerlik yapmak istemeyen ve ağır hayat şartlarından şikâyetçi olan çok sayıda Yahudi, Osmanlı Devleti başta olmak üzere çeşitli ülkelere göç etti (Bali, 2003:9).

1870 yıllarında, göçmen Yahudilere kapılarını açan Osmanlı yönetimi, bunların uygun yerlere yerleşmelerini de sağlamıştı. 1877 – 1878 Osmanlı – Rus savaşı sırasında, Rusların Kafkasya'da ilerleyerek Kars, Ardahan ve Batum'u ele geçirmeleri sürecinde Kafkasya'dan kaçan Yahudiler de Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. Bu Yahudiler (Alliance Israelite Universelle/ Evrensel İsrailoğulları

Birliği) teşkilatı tarafından Aydın'da oluşturulan bir çiftliğe yerleştirilmişlerdir (Nahum, 2000:45).

Osmanlı idaresinin Yahudilere karşı olumlu bir tutum sergilemesinden çok memnun olan İstanbul Yahudi Hahambaşılığı bu memnuniyetini doğrudan Padişah II. Abdülhamit'e bildirmiştir. Hahambaşı Kaymakamı tarafından 1877 yılında Padişaha gönderilen bir yazıda; “adalet ve merhametle Osmanlılığın ihtiva ettiği aciz perverliğin tarihte olduğu gibi ispat edildiği belirtilmiştir. Bu yazıda; “*Mecbur-ı terk-i dâr u diyar olan Musevilerin Osmanlı topraklarına iskânında Osmanlı yönetimi tarafından gösterilen şefkat ve merhamet için büyük küçük bütün Musevilerin teşekküratı*” ifade edilmiştir (Arslan, 2006: 72).

Osmanlı Devleti, Yahudilerin Avrupa ve Rusya'daki zulüm ve baskı nedeniyle yaşadıkları yerleri mecburen terk ederek Osmanlı'ya sığınan Yahudileri insani bir amaçla kabul etmekte bir sakınca bulmamış, onlara gerekli yardımı göstermiştir. 1877-1878 yılları arasında yapılan Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Doğu Avrupa ve Rusya'da zor durumda kalan Yahudilerle ilgili olarak Berlin Anlaşmasında açık bir hüküm mevcut değildi. Ancak Osmanlı Devleti'nin terk ettiği topraklarda yaşayanlara mal ve emlaklarını satarak göç etme hakkı tanınması Müslümanların yanı sıra Rusya'nın etkisinin arttığı bölgelerdeki Yahudilerin göçü için de bir fırsat oluşturmuştur (Arslan, 2006: 73).

Osmanlı Devleti topraklarına yoğun olarak ilk Yahudi göçünün başladığı 1870'li yıllarda Osmanlı yönetimi bunu insani gerekçelerle çok normal karşılamıştı. Ancak, 1879 yılında İngiliz Muhafazakâr Partisi'nin eski milletvekili Laurence Oliphant tarafından, 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı sonrası özellikle Balkanlar'dan Osmanlı Devleti'ne yoğun bir şekilde yaşanan Yahudi göçü sırasında İngiltere'nin Ortadoğu politikalarına hizmet edecek şekilde Yahudilerin Filistin'e yerleştirilmesi amacıyla bir proje geliştirilmiştir. Buna göre, Padişah'ın himayesinde merkezi İstanbul'da olmak üzere Filistin topraklarına göçmen yerleştirilmesi için Arz-ı Filistin'de Muhacirin-i Osmanî Kumpanyası adıyla bir teşkilat kurulması planlanmıştı. Bu kumpanyanın Avrupa ülkelerinde de şubeleri olacaktı. Belka Sancağı'nın Ürdün ile Darülhac arasında bulunan 4.356.000 dönüm arazisi bu şirkete satılacak ve Suriye Eyaletine bağlı ayrı bir mutasarrıflık olarak düzenlenecekti. Bu şirketin idaresinde olacak bu mutasarrıflığa Yahudilerle beraber Müslüman muhacirler de yerleştirilebilecekti (İpek, 1993:565-567). Ancak buradaki esas hedef Müslüman muhacirlerden ziyade Yahudi göçmenlerin Filistin topraklarına yerleştirilmesini sağlamaktı. Laurence Oliphant'ın sunduğu proje Meclis-i Vükela tarafından dikkatle incelenip, sonuç olarak çok tehlikeli bulunmuştur. Osmanlı hükümeti bu isteğin ne ile sonuçlanacağı konusunu da düşünmüş, böyle bir yapının oluşturulmasının hükümet içinde hükümet demek olacağından Oliphant'ın projesinin politik ve idari açıdan sorun teşkil edeceğinden reddetmiştir. Padişah II. Abdülhamid, Oliphant'ı yemeğe davet ederek ona, hükümetin almış olduğu bu kararı bildirmiştir (BOA, Y.A. Res. 5/58; (Kaygısız, 56)).

Bu karara rağmen İngiliz parlamenter Oliphant, Yahudilerin Osmanlı topraklarına özellikle Filistin'e yerleştirilmesi konusunda çalışmalarından vazgeçmemiştir. 1882 tarihinde Doğu Avrupa'da Romanya ve Moldova Yahudileri arasında incelemeler yaparak Amerikan elçisi Wallace aracılığı ile Osmanlı hükümetine yeniden başvuruda bulunup Osmanlı vatandaşı olmayı kabul eden Yahudilerin, Filistin-Suriye topraklarına 500'er ailelik gruplar halinde yerleşmelerine izin verilmesini istemiştir. Sadrazam Said Paşa Amerikan Elçisi Wallace'ye göçmen Yahudilerin Filistin dışında özellikle Mezopotamya ve Halep'e yaklaşık 200-250 ailenin yerleşebileceğini, bunun için özel bir izne gerek olmadığını bildirmiştir (Özdemir, 2010:101-104). Oliphant'tan sonra 1881 senesinde Newlinski de, Avrupa devletlerinin çıkar hesapları yüzünden ve mali durumun sıkıntıda olmasından dolayı zor durumda bulunan Osmanlı Devleti'ne, Yahudilere Filistin'de koloniler inşa etme izni vermesi karşılığında Yahudi zengin iş adamlarının yardımcı olacağı ve ayrıca ellerinde bulunan gazeteleri aracılığıyla manevi destek sağlayacaklarını, bu şekilde Osmanlı Devleti'nin yeniden nefes alacağını aksi durumda Yahudilerin maksatlarına başka yollardan ve başka vasıtalar aracılığıyla nail olacaklarını belirtmiştir (BOA.Y.PRK.TKM.38/51).

1880'den itibaren gittikçe artan bir oranda ortaya çıkan Avrupa ve Rusya'daki Yahudi karşıtlığı ve Yahudilerin Filistin özlemi dolayısıyla Rusya ve Doğu Avrupa'dan Osmanlı Devleti'ne özellikle de Filistin bölgesine Yahudi göçleri çoğaldı. Rusya ve Romanya'da ciddi sıkıntıya düşen Yahudiler, içine düştükleri bu durumdan kurtulmak için güvenli bir liman olarak gördükleri Osmanlı Devleti'ne sığınmaktaydılar. 1881 yılında ve sonraki yıllarda Rusya'da Yahudilere karşı yapılan baskı, Yahudiler arasında siyonizm düşüncesinin daha da alevlenmesine yol açmıştır. Hatta bazı Yahudi milliyetçileri tarafından Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini örgütlemek için cemiyetler kurulmuştur. Bu bağlamda 1881 senesinde Rusya'da Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini destekleyen ilk cemiyet "Hibbat Zion" (Siyon Aşıkları) adlı bir cemiyettir. Bu amaçla uygulamaya geçen örgüt Yahudiler Filistin'e göç etmeli ve kendileri için bir yurt kurmalı çağrısında bulunmuştur. Böylelikle Rusya Yahudileri tarafından "Siyasal Siyonizm" düşüncesinin tohumları ekilmiştir (Duali, 157).

Rus Çar'ı II. Alexander'ın 1881 yılında bir suikast ile öldürülmesi ve suikastı gerçekleştirenler içinde bir Yahudi'nin de bulunduğu iddia edilmesi üzerine Rusya'da gerçekleştirilen katliamlardan dolayı birçok Yahudi farklı ülkelere göç etmiştir. Özellikle 1881 ile 1891 yılları arasında Rusya'dan 134.000'i Amerika'ya 10.000'i diğer ülkelere ve 5.000'i de Osmanlı Devleti'ne olmak üzere büyük bir adede ulaşan bir göç yaşanmıştı. Osmanlı Devleti'ne sığınan Yahudiler genellikle Filistin topraklarına yerleşmek üzere çaba göstermeye başlamışlardır. Gruplar halinde yapılan bu Yahudi göçlerine "Aliyah-Yahudilerin Filistin'e göç edişini ifade eden tabir" denilmektedir (Armaoğlu, 1991:13). Filistin'e gelen Yahudi göçmenler tarafından, 1882 senesinde Yafa yakınlarında, Mikveh İsrail'den sonra, "Siyon'da Birinci" anlamına gelen "Rishon Le-zion" inşa edilmiştir. Bu koloniyi daha sonra "Yakub'un Hatırası" anlamında "Zikhron Yaakov", "Köşe Taşı" diye tercüme

edilen “Rosh Pina” ve “Ümit Anahtarı” anlamına gelen “Petah Tikva” gibi küçük koloniler takip etmiştir (kocabaş, 1994:38). Yahudi göçmenler Osmanlı Devleti’ne geldikleri her göç dalgası içinde dini, tarihi, kültürel ve iktisadi sebeplerden ötürü öncelikle Filistin topraklarını hedef almaktaydılar. Bu durumu siyasi ve sosyal açıdan uygun bulmayan Osmanlı yönetimi ise gelecek olan Yahudi göçmenleri Osmanlı Devleti tabiiyetine geçmeleri, kanunlara uymaları ve Filistin toprakları dışında yerleşmeleri şartıyla kabul edebileceğine dair bir ferman çıkarmıştır. Bu ferman üzerine Eflak’tan göç eden yaklaşık 400 hane yabancı uyuklu Yahudi, Osmanlı Devleti tabiiyetini kabul etmek suretiyle Filistin’e komşu Suriye topraklarına yerleşmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştur (İpek, 1993:565-587).

Filistin’e yerleşemeyen Yahudi göçmenlerin, Suriye ve Lübnan gibi buraya yakın mahallere yerleşme teşebbüsleri üzerine, 27 Ocak 1897 tarihinde Meclis-i Vükela yeni bir karar almıştır. Meclis-i Vükela, aldığı bu kararla yabancı ülkelerden göç eden Musevilerin Arz-ı Filistin’de iskânları yasak olduğu gibi, bunların Arz-ı Filistin civar ve en hasından madûd olan Suriye ve Beyrut vilayetleri dâhilinde iskânları dahi mahzurdan salim olmayacağına karar vermiştir. Yani Filistin civarında bulunan topraklara da Yahudilerin yerleşmesi yasaklanmıştı. Bu çerçevede 250 Musevi ailenin Suriye ve Beyrut vilayetlerine iskânına da izin verilmemiştir (Arslan, 2006:76).

Ancak Osmanlı Devleti’ne yapılan göç dalgalarının kasıtlı olması, bu göçlerin arkasında Siyonist teşkilatlar ile emperyalist Avrupa devletlerinin bulunması, parçalanmak üzere olan Osmanlı Devleti’ni harekete geçirmiş ve Yahudi göçünün engellenmesi için daha kesin tedbirler almaya yöneltmiştir.

YAHUDİLERİN FİLİSTİN BÖLGESİNE YERLEŞMELERİNİN YASAKLANMASI

Osmanlı Devleti, Yahudi göçleri karşısında Osmanlı sefaretlerine hükümetin genel politikasını bildiren, Osmanlı topraklarına gitmek için Osmanlı konsoloshanelerine başvuran şüpheli Yahudilerin pasaportlarının vize edilmemesi için emir vermiştir. Sefirler de görev sahaları içindeki tüm konsoloslara talimat göndererek, gerekenin yapılmasını tebliğ etmişlerdir. Bu çerçevede alınmış karar gereği pasaportlarını gelmiş oldukları ülkelerdeki Osmanlı temsilciliklerinde vize ettirmeyen Yahudilerin Filistin’e sokulmamaları buyrulmuştu. Ancak Osmanlı temsilciliklerinden vize alamayan Yahudiler bir yolunu bulup, Filistin topraklarına girmekteydi. Osmanlı temsilcilerinin ise hemen saraya ve Bab-ı Ali’ye telgrafla durumu iletmeleri üzerine, izin almadan ve kanunsuz olarak Filistin topraklarına girmeye çalışan Yahudiler sınır dışı edilmiştir (Öke, 1990:83-84). 1882 senesinde Osmanlı hükümeti bünyesinde bir komisyon oluşturularak Yahudi göçü konusu görüşülmüş, hacılar dışındaki tüm yabancı Yahudilerin Filistin’e girmeleri yasaklanmıştır (BOA. İ.HUS, 1319.B/2; Kaygısız, 60). Ancak bu defa da Siyonistler kendilerine hacı süsü vererek Filistin’e girmeye ve bir süre sonra izlerini kaybettirerek yerleşmeyi başarmıştır. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, 1884 yılında hacı bile olsalar pasaportlarını Osmanlı temsilciliklerinde vize ettirmeyen Yahudilerin Filistin’e alınmayacaklarını belirten yeni bir kanun çıkarmıştır. Ancak

bu tedbir de istenilen faydayı sağlamamıştır. Zira Siyonistler sahte kimlik ve belgelerle yasakları çiğnemeye ve Filistin'e sızmaya devam etmiştir (BOA. PRK. DH, 7/29; Özdemir, 157). İşlerin ciddiyetini fark eden Dâhiliye Nezareti, 1887 tarihinde hac yapmak amacıyla gelen Yahudilerin Filistin Topraklarına kalış sürelerini bir ay ile sınırlandırmıştır. Musevi hacılardan ülkeden çıkışta iade edilmek üzere yüksek miktarda depozito alınması kararlaştırılmıştır. Ancak Avrupa devletleri, Filistin'e gelen Yahudiler arasında kendi vatandaşlarının da bulunduğunu ve kapitülasyonlar gereği bu kısıtlamaların uygulanamayacağı konusunda Osmanlı Devleti'ne baskı yapmış, itirazlar üzerine belirlenen süre üç aya kadar uzatılmıştır (BOA. MV. 184/67; Öke, 84),

1881'li yıllardan itibaren Osmanlı Devleti, Doğu Avrupalı ülkelerden gelen ve Filistin topraklarına yerleşmek isteyen Yahudi göçmenleri engellemeye çalışırken, 1892 senesinde İran Yahudileri Kudüs'e ciddi bir Yahudi göçü gerçekleştirmeyi başarmıştır. Bu göç dalgası karşısında Kudüs Mutasarrıflığı telgrafla, durumu Osmanlı hükümetine aktarmış ve göçmenlere karşı alınacak tedbirleri sormuştur. Osmanlı hükümeti göçmenlerin İranlı olmaları hasebiyle ikametlerinin caiz olamayacağından memleketlerine iadesine karar vermiş, gelenlerin geri gönderilmesini istemiştir (BOA. DH. MKT, 1911/115). Ekteki arşiv vesikalarından açıkça anlaşıldığı gibi İran'dan gelen Yahudilerin memleketlerine geri gönderilmesi istenmiştir:

Huzur-ı Âlf-i Sadâret-Penâhî'ye

“İran Devleti tebaasından bir takım Musevilerin Kudüs'e hicret etmekte oldukları ve bunlardan şimdiye değin vürüd edenlerin mikdarı iki yüz nefere bâliğ olup üç yüz nüfusun daha gelmek üzere yolda buldukları tahkik kılındığı beyânıyla olunacak muamelenin istifsârına dair Kudüs Mutasarrıflığı'ndan meb'ûs telgrafnâme leffen takdim kılınmış ve tebaa-i ecnebiyenin Kudüs'de ikameti taht-ı memnû'iyetde bulunmasına ve bunlar da İranlı olması hasebiyle bittab' ikametleri caiz olamayacağına binâen memleketlerine iadesi zımında mahalline tebligât icrası lâzım gelir ise de icra-yı iktizâsı re'y-i âlf-i Sadâret-penâhîlerine menût bulunmuş olmakla ol bâbda”.

Fî 14 C. sene [1]309 ve fî 2 Kânûn-ı Sâni sene [1]307 / [14 Ocak 1892].(BOA. DH. MKT, 1911/115).

Gelişmeleri dikkatle izleyen Osmanlı Devleti, Dâhiliye Nezareti aracılığıyla Yahudi göçmenleri Filistin'den uzak tutmak için 21 Kasım 1900 tarihinde “İbrani Misafirler için Mukaddes Topraklara Duhuliye Şartları” adı altında yeni bir önlem paketi açıklamıştır. Dört maddeden oluşan bu nizamname aynı gün Filistin'deki tüm yabancı temsilciliklerine dağıtılmıştır. Nizamnamenin ihtiva ettiği noktaları şu şekilde zikredebiliriz:

- 1) Dünyanın herhangi bir ülkesinden kalkıp, Filistin'i ziyaret etmek isteyen her Yahudi her şeyden önce üzerinde mesleğini, milliyetini ve yolculuk nedenini yazan bir tezkire ya da pasaport edinmek zorundadır (BOA.DH.MUİ,26-2/29).
- 2) Birinci maddede belirtilen belgeye sahip olan Yahudilerin Filistin'e vardıklarında bu tezkireleri pasaport memuruna teslim etmeleri, bunun karşılığında ise kendilerine diğer belgelerden kolaylıkla ayırt edilebilmesi için

kırmızı renkte geçici ziyaret ve oturma tezkiresi verilecektir. Vilayet otoriteleri ya da güvenlik kuvvetleri şüpheli gördükleri kişileri çevirip, bu belgeyi teftiş için isteyebilme yetkisine sahip olacaklardır. Bu belgeye sahip olmayan Yahudi 30 gün içerisinde bölgeyi terk etmek zorundadır. Aksi takdirde konsolosluklarının onayı ve Osmanlı zaptiyelerinin yardımıyla kovulacaktır (BOA.DH.MUİ,26-2/29).

- 3) Karakollar tezkireyi verdikleri kişinin adını Filistin'e giriş tarihini ve adresini aylık sicillere geçireceklerdir (BOA.DH.MUİ,26-2/29).
- 4) Bir aylık süreyi dolduran Yahudiler, karakola başvurarak ellerinde bulunan kırmızı tezkireyi iade verip pasaportlarını alarak geldiği ülkeye dönecektir. Bir aylık süresi dolduğu halde karakola başvurmayan Yahudiler derhal güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanarak bölgeden çıkarılacaklardır. Karşı koydukları takdirde cezaya çaptırılacaklardır. Tüm bu kısıtlamalar suiistimale sebebiyet vermemek için Osmanlı memurları tarafından uygulanacaktır (Öke, 1990:85-86).

YAHUDİLERİN FİLİSTİN'DE TOPRAK ALIMLARININ YASAKLANMASI

Osmanlı Devleti'nde arazi mülkiyeti, arazinin türüne göre değişiyor ve her arazi satışa sunulmuyordu. Topraklar; miri, mevkuf, mülk, metruk ve mevat şeklinde beş çeşide ayrılmıştı. Bunlardan sadece mülk arazilerin satılması serbestti. Miri araziler devlete ait olduğu için, mevkuf arazi kamunun olduğu için, metruk ve mevat arazilerin sahibi olmadığı için de hiçbir vatandaş bu arazileri satma hakkına sahip değildi. Durum böyle olunca ancak mülk arazi, bir satış muamelesinin nesnesi olabilmekteydi (Bouazi, 2011:13). Osmanlı Devleti içinde mülk edinme hakkı, gerek yerli ve yabancı Müslümanlar ve gerekse Müslüman olmayanlara da tanınırdı. Yabancı gayrimüslimler ise mülk edinme hakkına sahip olmamışlardı. Arazi sahibi hangi dine mensup olursa olsun tabiiyeti daha öncelikliydi. Buna göre Osmanlı tebaası olan herkes, XIX. yüzyılın ortasına değin satışı serbest olan arazileri satın alabilmekte ve satışını da yapabilmekteydi. Osmanlı Devleti'nde Yahudilerin durumu, "Siyasi Siyonizm" ortaya çıkana kadar öncelikle Osmanlı tebaasından olup olmamalarına göre değerlendirilmekteydi. Osmanlı Devleti'nin 1867 yılında yayınladığı Arazi Kanunnamesi'nde Yahudilerin Filistin'de arazi satın almalarını engelleyen bir karar bulunmamaktaydı (Öke, 1990: 88).

Osmanlı Devleti, Yahudi göçmenlerin Filistin'e yönelmeleri üzerine, 1867 senesinde yayınlanan Arazi Kanunnamesi'ndeki sakıncaları ortadan kaldırmak üzere 5 Mart 1883 tarihinde yeni bir kanunname çıkarmıştır. Bu kanunnamenin ihtiva ettiği maddelere göre, Osmanlı Devleti'nin iznini almadan milliyetini değiştirmiş olanlar ve yabancı devletlerin uyuğunda olanlar, Osmanlı topraklarında gayrimenkul satın alamayacaklardı. Böylece Amerika ve Avrupa devletlerinin himayesinde bulunan Siyonistlerin Filistin'de emlak alımının önüne geçilmeye çalışılmıştı. Ancak, Osmanlı Yahudilerinin benzer bir kısıtlamaya tabii tutulmamalarından dolayı bunların Siyonistlere yardımcı olmaları engellenememişti. Siyonistler adına arazi sahipleriyle Osmanlı vatandaşı olan Yahudiler görüşerek arazilerin pazarlığını ve alım-satım işlemlerini gerçekleştirebilmekte idiler. Daha sonra elde etmiş oldukları araziye iki taraflı

anlaşma ile Siyonistlere devretmekteydiler. Tapu ve mülkiyet hakları, Osmanlı Yahudileri üzerinde görüldüğünden Osmanlı hükümeti bir şey yapamamakta ve Siyonistlerin kutsal toprak üzerinde koloni kurma faaliyetleri her geçen gün artmakta idi (Öke, 1990:88).

Siyonizm'in ortaya çıkması ve Yahudilerin Filistin'de bir Siyonist Devleti kurma ümidinin iyiden iyiye aşikâr olması üzerine Osmanlı Devleti, 1891 senesinde çıkartmış olduğu bir başka kanun ile hiçbir Yahudi'nin Osmanlı vatandaşlığına alınmayacağı ve Osmanlı topraklarına yerleşmesine müsaade edilmeyeceği kararını almıştı. Daha sonra Osmanlı hükümeti, çıkarttığı bir emir ile başta Filistin toprakları olmak üzere tüm Osmanlı topraklarında Yahudilere toprak ve mülk satışını yasaklamak zorunda kalmıştı (Gündüz, 1987:27-29). Bu tedbirler dışında Osmanlı Devleti 1892 senesinde almış olduğu başka bir karar ile Yahudi göçmenlerin Filistin'de yerleşmeleri yasaklandığı halde memurların dalgınlığı ve müsamahası veya Yahudilerin arazi sahiplerini paraya tamah ettirmek suretiyle toprak edindiklerini belirtmiş, Beyrut Vilayeti'nde ve Kudüs Sancağı'nda tapu yoklama memurlarının kişiler arasında gayri resmi olarak düzenlenen el senetlerine dayanarak tapu vermelerini yasaklamıştı (BOA. DH. MKT, 2025/36).

1892 tarihindeki yeni önlemlere göre, Osmanlı hükümeti, Kudüs Mutasarrıfı İbrahim Hakkı Paşa'ya milliyet ayrımı yapılmaksızın hiçbir Yahudinin Filistin'de arazi satın alamayacağını bildirmiştir (Arslan, 2006:96). Osmanlı Devleti bir yandan Yahudilere arazi satışına engel olmaya çalışırken bir yandan da Batı devletlerinin baskısı neticesinde 1893 senesinde çıkarılan bir kararla daha önceden yasal yollarla alınmış mülklerin tapularının verilmesi işlemine başlamıştı. Zira Filistin topraklarında arazi mülk edinmek isteyen her Yahudi bir Siyonist ya da onun yerli işbirlikçisi olmayabilirdi.

Yahudilerin Filistin'de toprak edinimine son derece karşı bir tutum izleyen ve Filistin topraklarının Siyonistlerin eline geçmemesi için padişahlığını dahi kaybetmekten korkmadan çalışan sultan II. Abdülhamid'i de bu çalışmada özellikle zikretmemiz gerekir. Sultan II. Abdülhamid, Filistin'de arazilerin Siyonistlerin eline geçmemesi için arazileri satın alarak Hazine-i Hassaya ilhak etmiştir. Bunun yanı sıra, Bisan Ovası'nda 500 bin dönümlük bir araziyi de ferağ yoluyla kendi adına kaydettirdi. Ancak, bu araziler padişahın özel mülkü olarak değil, padişahın adına kaydedilen bir tür miri arazi olarak değerlendirilmiştir. Hatta bu arazilerin takibi ve kontrolü için Çiftlik-i Hümayun isimli bir birim kurulmuştur. Sultan II. Abdülhamid'in yaptığı bu icraatlar, kendi adına toprak kaydetmekten çok her cihetten yabancıların müdahalelerine maruz kalan Filistin topraklarının Siyonistlerin eline geçmemesi ve güven altına alınması düşüncesi ile yapılmıştır. Nitekim Bisan Ovası'nın Sultan'ın mülkiyetine intikalinden sonra oradaki ahaliye ve işleyişlere müdahale edilmeyerek her şey olduğu gibi bırakılmış, eskiden beri o yörede yaşayan insanlara kendilerinin mesleklerine ve tasarruflarına devam etme imkânı sağlanmıştır (Gündüz, 1987:24).

Osmanlı Devleti'nin aldığı önlemlerin karşısında aciz kalan Yahudiler göçten ümitlerini kestikleri sırada bu meselede önemli rol oynayan Theodor (Theodore)

Herzl Osmanlı sarayının kapsını çekinmeksizin çalmıştır. Siyonizm hareketi lideri Theodor Herzl, Osmanlı Devleti'nin mali sıkıntısından faydalanarak, 1896 senesinde İstanbul'a gelip, II. Abdülhamid Han'la görüşmek istemiş ve padişaha tekliflerini sunmuştur. Herzl'in Sultan Abdülhamid'e yapacağı teklifler arasında Filistin'in Yahudi göçlerine açılması ve buranın muhtar bir Yahudi yönetimine sahip olması karşılığında, Osmanlı'nın Avrupa devletlerine olan borçlarının ödeneceği ve Avrupa basınında padişah lehine propaganda yapılacağı teklifleri vardı. Ancak kendisi padişah ile görüşemeyip, tekliflerini yakın adamı Polonyalı Philip Newlinsky vasıtasıyla yapmıştır (BOA.Y.MTV.285/162). Sultan Abdülhamid Han, Herzl'in tekliflerine kızarak şöyle cevap vermiştir:

Eğer Mr. Herzl senin benim arkadaşım olduğun gibi bir arkadaşın ise ona nasihat et, bu konuda bir diğer adım atmasın. Ben bir karış toprak bile olsa satamam. Zira bu vatan bana ait değil, milletime aittir. Benim milletim bu toprakları savaşta kanlarını dökerek kazanmışlar, onu kanları ile verimli kılmışlardır. Bu toprak bizden sökülüp alınmadan evvel, biz onu tekrar kanlarımız ile sularız. Benim Suriye ve Filistin alaylarının efradı birer birer Plevne'de şehit düşmüşlerdir. Onlardan bir tanesi dahi dönmek üzere muharebe meydanlarında canlarını vermişlerdir (Öke, 1990:56).

Yukarıda anlattığımız üzere Osmanlı Devleti'nin Siyonistlere ve şüphelenmiş olduğu ecnebilerin yerleşimine engel olduğu gerek emir ve fermanlarla gerekse kararlarla ortadadır. Özellikle II. Abdülhamid döneminde Yahudilerin Filistin'e gelip yerleşmelerini önleyici tedbirler alınmıştır.

Normal yollarla II. Abdülhamid'e isteklerini kabul ettiremeyeceklerini anlayan Yahudiler, kendi emellerinin gerçekleşmesi önünde II. Abdülhamid'in büyük bir engel olduğunu görmüş, bu amaçla II. Abdülhamid'i tahttan uzaklaştırmanın bir yolunu düşünmeye başlamış ve Jön Türk grubu içerisine sızmayı başarmışlardır (Kafkas, 1993:39). Yahudiler Osmanlı Devleti'nin almış olduğu tedbirlerden dolayı Filistin'e normal olarak yerleşemeyeceklerini anlayınca bu sefer bazı sanayii ve ziraat şirketleri kurarak, şirket için toprak satın aldıklarını göstermeye çabalamış, ekonomik faaliyetleri bir basamak olarak kullanmış, büyük topraklar edinmeye uğraşmışlardır. Devlet bunun farkına varınca Suriye ve Beyrut vilayetleri ile Kudüs Sancağında bu tür şirketlerin kurulmasını yasaklamıştır (BOA. A.MKT.MVL. 93/36).

II. Abdülhamid'in tüm titizliğine ve çabalarına rağmen Siyonistler binlerce taraftarlarını Filistin'e yerleştirmiştir. II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 yılında Filistin'de yaşayan Yahudi nüfusu, göçmen akınları sayesinde II. Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılına göre üç kat artmış ve 80.000'e yükselmiştir. Siyonistler bu yıllar içerisinde Filistin'de yüz binlerce dönümden toprak satın almayı ve 33 koloni merkezi kurmayı başarmıştır (Eryılmaz, 1996:17). II. Meşrutiyet'in ilanındaki serbest ortamdan faydalanan Yahudiler faaliyetlerini iyice arttırmaya başlamışlardır. Bundan sonra Jön Türkler, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte II. Abdülhamid'in Filistin'e Yahudi göçlerini yasaklayan bütün kararlarını kaldırmışlardır. Ancak bir süre sonra onlar da II. Abdülhamid'in yasak kararlarına

dönmek zorunda kalmışlardır. Zira Jön Türkler de Siyonistlerin Filistin’de bir Yahudi Devleti kurarak Filistin’i Osmanlı topraklarından ayırma niyetlerini anlamışlardır. Bu duruma Yahudilerin Filistin’e göç ile yerleşmesine karşı olan Arap mebusların da sıkıştırmaları ve meclis toplantılarında bu hususu dile getirmeleri de etkili olmuştur (Umar, 2002:427).

No	Yıl	Filistin’deki Yahudilerin Sayısı
1	1800	12,000
2	1845	35,000
3	1902	60,000
4	1914	55,142
5	1917	90,000
6	1919	100,000

Tablo 2: Yıllara Göre Filistin’deki Yahudilerin Sayısı. (Erkan, 2015:118)

SONUÇ

Filistin tarih boyunca Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler için hem özel hem de mukaddes bir yer olmuştur. Hz. Davud’un krallığını kurduğu, Hz. İsa’nın doğduğu, Hz. Muhammed’in (s.a.v) miraç yolculuğunu başlattığı bu coğrafya, ayrıca Müslümanların ilk kiblesidir. Anılan mukaddes topraklar tarih boyunca dini öneminin yanında ticarî, siyasi bakımından büyük bir önem taşımıştır. Filistin toprakları 1517 senesinde Osmanlı Devleti’ne ilhakından itibaren 1918 yılına kadar Osmanlı hâkimiyeti altında kalmış, Osmanlı egemenliğinde barış, istikrar ve huzur dönemi yaşamıştır.

Yahudi yurdu fikrini Theodor Herzl 1900-1904 tarihinde dile getirmişse de Herzl’den önce Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde bu proje Avrupa’daki zengin Yahudiler tarafından Osmanlı Padişahlarına sunulmuştur. Sultan Abdülaziz’den sonra gelen Sultan II. Abdülhamid, Yahudilerin amacını fark etmiş ve Yahudi göç dalgasına ciddi engeller koymaya başlamıştır. Ancak Sultan Abdülhamid tahttan indirildikten sonra İttihat ve Terakki’nin, II. Abdülhamid’in koyduğu engelleri kaldırmasıyla Filistin’e Yahudi göç dalgaları artmıştır. Ancak İttihatçılar bir süre sonra II. Abdülhamid’in koyduğu yasakları tekrar faal hale getirmişlerdir. Siyonistler, II. Abdülhamid devrinde kayda değer hiçbir şey yapamayacaklarını anlayınca, ümitlerinin gerçekleşmesi için Osmanlı Devleti’nin yıkılmasına dönük faaliyetlerde bulunmuşlardır (Umar, 436). II. Abdülhamid’in tüm titizliğine ve çabalarına rağmen Siyonistler binlerce taraftarlarını Filistin’e yerleştirmeyi başarmışlardır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi(BOA)
SADÂRET RESMÎ MARUZÂT EVRAKI (Y.A.RES), 5/58.

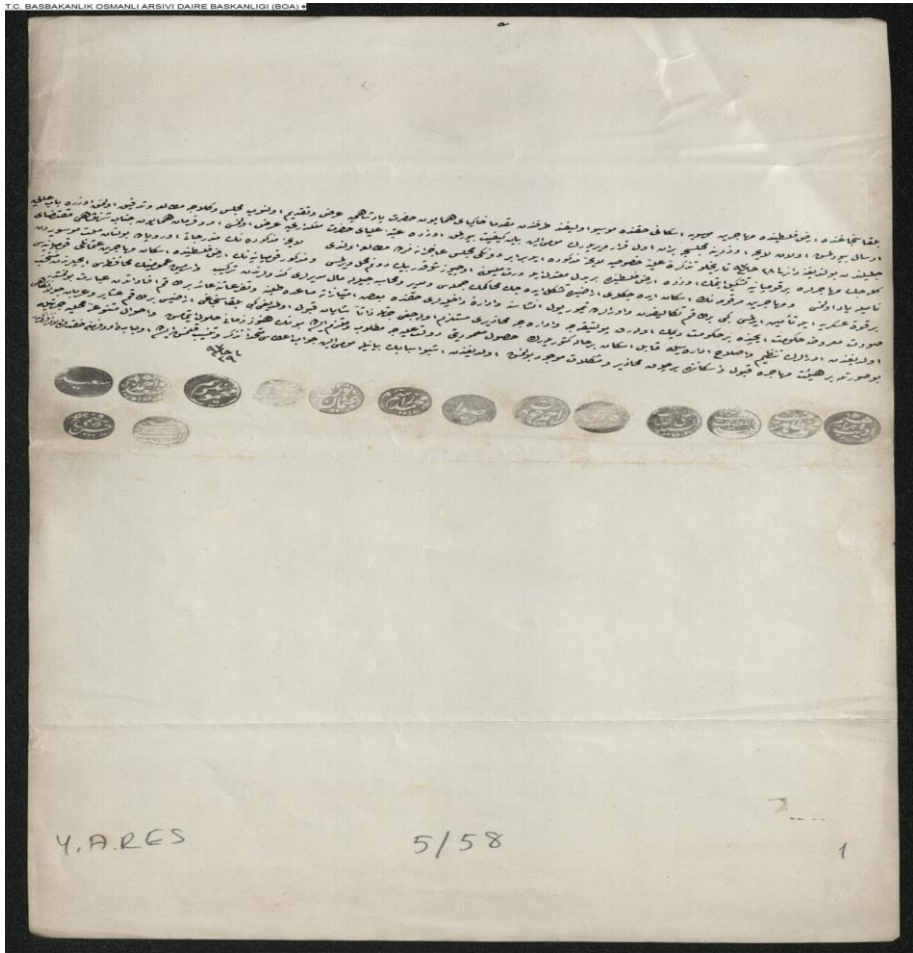
- Tahrirât-ı Ecnebiyeve Mâbeyn Mütercimliği(Y.PRK.TKM), 38/51.
 İdare Hsusi(İ.HUS), 1319.B/2.
 Yıldız Perakende Evrakı Dahiliye Nezareti Maruzatı(Y.PRK.DH), 7/29.
 Meclis-i Vükela Mazbataları(MV), 184/67.
 Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemi(BOA. DH. MKT), 1911/115; 2025/36.
 Dahiliye Muhaberat-ı Umumiye İdaresi(BOA.DH.MUİ), 26-2/29.
 Mütenevvi Maruzât(Y.MTV), 285/162.
 Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala(MKT.MVL) 93/36.

Araştırma ve İncelemeler

- Armaoğlu, F. (1991). *Filistin Meselesi Ve Arap -İsrail Savaşları (1948-1988)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arslan, A. (2006). *Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü*. İstanbul.
- Asaf, H. (1990). *Orta Doğuda Devlet Ve Terör*. (T. Cevdet, Çev.)
- Bali, R. N. (2003). İstanbul'da Yahudi Fuhuş Tacirleri. *Tarih Ve Toplum*, S.225.
- Bayraktar, Y. (2017). 16.Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İdaresinde Filistin, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Bouazi, B. (2011). 19. Yüzyılda Filistin'de Arazi Satışları. İstanbul.
- D, A. (2016). Osmanlı devlertinin Siyonist Hareketine Bakışı. Cezayir.
- Dhier, A. A. (1999). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Ve 20. Yüzyılın Başlarında Filistin'de Demografik Yapı ve Nüfus Hareketleri. İstanbul.
- Duali, Ş. M. (2017). Rusya Yahudilerinin Siyonizm Hareketine Katkıları. *Yakın Doğu Üniversit esi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 157.
- Erkan, A. (2015). Osmanlıların Son Döneminde (1840-1920) Filistin'de yabancılar ile yahudilerin toprak mülkiyeti, *Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Eryılmaz, B. (1996). *Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Tebaanın Yönetimi*. İstanbul: Risale Basın Yayınları.
- es-Sehil, N. (2006). "et-Tahavvulat'd-Dimoğrafiyye li-şa'ab'İ-Filistin ". *Samid el-iktisadi dergesi*, sayı 120.
- Fatma Tunç, Y. S. (2003). Siyonizm Düşünden İşgal Gerçeğine Filistin. *İHH araştırma yayınları*, 12.
- Gündüz, A. (1987). II.Abdülhamidin Yahudilerin Filistin'e Yerleşmesini Yasaklayan Bir İradesi. *Türk Tarih Dergisi*, s.III.
- İpek, B. K. (1993). *Yahudilerin Filistine Yerleştirilmeleri İle İlgili Olarak II. Abdülhamide 1879da Sunulan Layiha* (C. LVII, S.219). Belleten.
- Kafkas, M. (1993). *geçmişi bilmek* (C. I). İzmir.
- Karaman, M. L. (1996). *Filistin Maddesi*.TDVIA,C.XIII, istanbul.
- Karaskan, C. T. (1996). *Filistin Ve Şarkül Ürdün*, Ahmet İhsan Matbaası, istanbul.
- Kaygısız, H. (2014). *Filistin'e Yapılan Yahudi Göçleri (1881-1917)*, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis*.
- Kocabaş, S. (1994). *Türkiye Ve Siyonizm*, İstanbul: Vatan Yayınları.
- Nahum, H. (2000). *İzmir Yahudileri*. (E. S. Vali, Çev.) İstanbul.
- Öke, M. K. (1990). *Kutsal Topraklarda Siyonistler Ve Masonlar*. (K. Seyithanoğlu, Dü.) İstanbul: Çağ Yayınları.
- Özdemir, H. (2010). *Abdülhamid'in Filistin Çığılğı*. İstanbul: Yitik Hazine Yayınları.
- Söylemez, M. M. (2009). Osmanlı Arşiv Vesikaları Işığında Filistin'e Yahudi Göçü Üzerine bir Derkenar. *İslam Ülkeleri Tarih Ve Coğrafya Etüleri*.
- Umar, Ö. O. (2002). Osmanlı Döneminde Yahudilerin Filistin'e Yerleşme Faaliyetleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergesi*, c.xii, s.ii.
- Umar, Ö. O. (2011). İngiliz Mandası Döneminde Filistin'e Yahudi Göçleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 109.

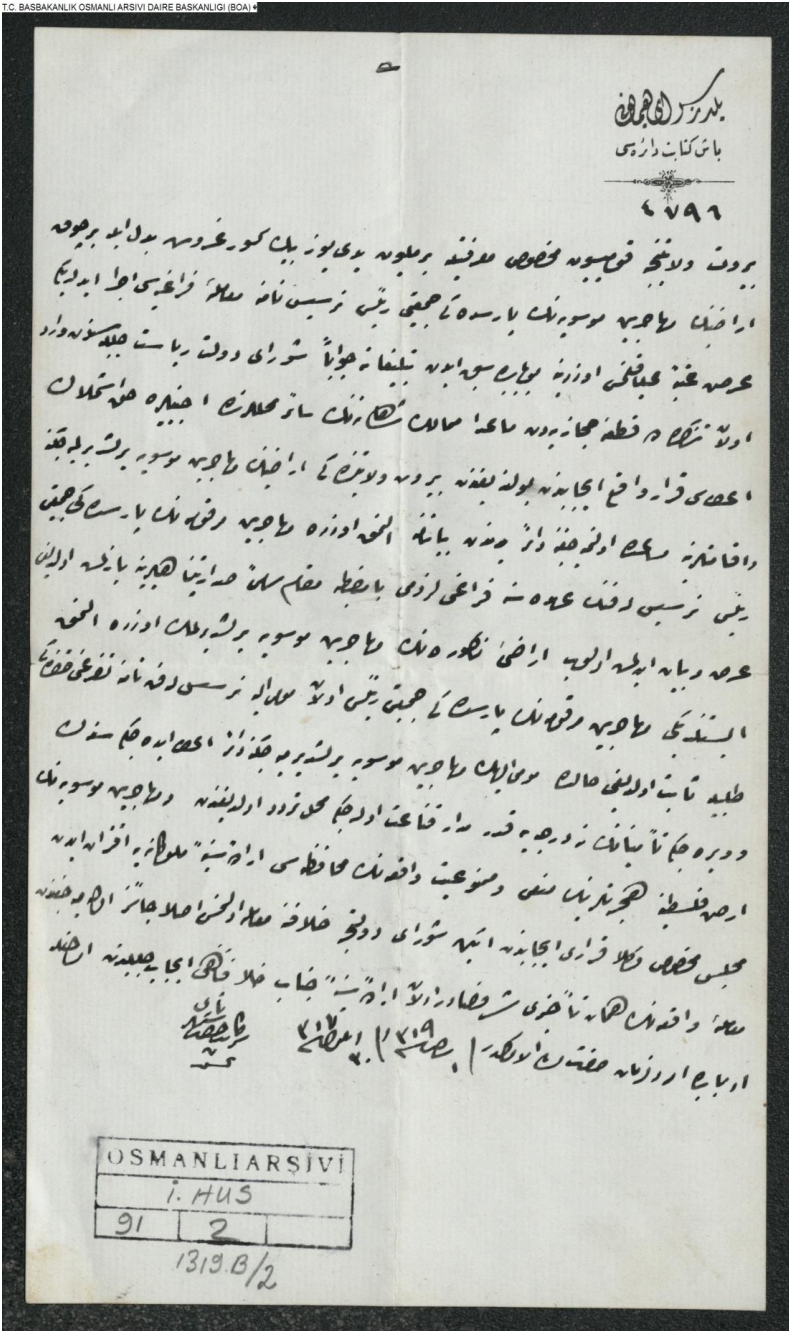
EKLER

EK-1: Oliphant'ın Osmanlı Hükümetine Sunduğu Teklifin Reddedilmesi. (BOA. Y.A RES.5/58).

Y.A.RES.00005.00058.001

EK-2: Yahudi Göçmenlerinin Filistin'e Göç Etmelerini Engelleyen Yasağın Sürdürülmesi.

İ.HUS.00091.00002.001

Ek-3: Sahte Kimlikle Kudüs'te Arazi Satın Alan Yahudilerin Engellenmesi.

سویڈن دولتہ دافعہ نقتہ بیعتہ کاغذی ۹۰۹ تاریخ خریدہ صورتہ

موسویون محالہ محروسہ اٹھانہ ہیجندہ توطنہ وارضی میایم ایتدی حصہ باارامہ سہ ہفتہ یادھی
تخت اولہ منوعیتت دیوارده اولدہ بد اخامت ایوب ملاجیری منوع موسویون عدلیہ ذھن دیشیانہ
موسویونہ اسلاک وارضی اشترایا ایتک ایستاد حصہ مقدما تلغ بویونہ مقراندک محافظہ سید پیر
بمداریہ دضوک دتولندی منوع اولدہ موسویون کلورس قول اونیوب قطعاً رد وکیفہ دجال تلفظ
عصہ دشکاری اولدہ منقہ شفراد اولدہ ۱۰ عمارت اولدہ ۱۱ تاریخ دیوز قرصہ سہ نوہردی
خریدہ عین نقتہ تباہیری اولدہ منقہ تلغانہ ایدہ اجر اولوب ایچہ روسیہ موسویون عدلیہ
ارضی اولیانہ موسویون دیکر اجاندہ مقررہ قندہ توفیقاً نہ اعصمہ ارضی میایم ایتر موسوی
ملاجرلی جیب داسمانہ ایتک تشنہ کیر قالمہ جقدی بیره اولوب دریات بلانسیہ باضم کلکدہ
اولدہ موسویون زیارت واقضدی ایچہ قدر مدت تمیہ اولمقده ایچہ بونردہ فرسید ویس
واقیم قونہ منورہ حیدرلی اطماع ایرک اولدہ قالمقده درصحتی بیوت دونینہ تابع عکاسی
ارضیہ منیع موسویون زردیہ ذرا ایرک برشکدہ بولندقدی قصقات واسطوعات منوع عجزمانہ
سنبانہ اولدیتدہ دعیازی قس منصرفندہ بولنیغ اسام نفس قدسہ بوضہ برودیرن نفوسیکلی
یکم بانج اولدینغی حالده اوج ماہ اول قسہ عیبت ایوب اولام فرانس قونسلقہ وکالت ایرک
کندہ عودہ ایچہ نام فرانس قونسلقہ اخادہ نہ کورہ قدسہ کی موسویون نفوس قوسیکلی
تجادہ ایچکی اکتوبیوب در نہ نہ نظرندہ بونون نفوس ایچہ مند بانج اولدینغی جزا ایدہ مقداریہ نظر
اولدہ برادہ واصل اولدینغی بیره اولدہ بونون زیارت ایچہ قسہ کلدی قدیقا منصار اولدینغی
زیارت مقصدیم کلورہ موسویون عدم قولایم کلکدی کلده اعادہ ایچکی قس خانیقہ بیوت دونینغی
موسویون جمعی تکذ ایرک نام مستعار ایم میایم ایتر کلدی ارضیہ ندیجا قیجہ واسمانہ ایچہ کلدی
بیره اولمقده شومہ نظر ایجاب حالک اجرسی منوط ارضی عتہ جیب نقتہ تباہیدر اولدین

Y-PRK-DH 7/23

Y.PRK.DH.00007.00029.001

واعتبار وماره كذا استقلال ايشه ارضي اوليه مقفله هر كه نافته كمال امتياز و مطايعه اجل اولمن ايس بوف ضيمه و عركه
 اكره كاذ و سائنه مراجهت ايدلمه كنده سورا سنى نظر انعام الملكى جا ايدم كه بوانه نكبه دوله عليه معاونه
 ملكه وعد وايضا ايشه اوليه اشخاص فاصه فائده ائمه و سنى معاونه اجنبه حقه وضع و مملكتى اوليكه ياره
 فقر و ضرورت و عيار ايدلمه هر كه مملكت اصيله لرجه عوده ايتدر بر مملت قيصه بر عكس اوله مقفله معاونه ملكه سنى شرط
 معقوله ايدم اشغال ايج حكمران و اقبه اجنبه ربه قوت ملكى تكليف ايد بورن بر سر زده تبعه و يا سنى ترك ايد ملك
 و كذا استقلال ايدم استقباله ربط و تعليله ارزوسنه بولبورن تسببه مالى ايج ايتك اوزره لودره
 سترايه مرجوعه بانضى ناصبه بر بانوه ناسين ايدك بوبانوه معاونه ابتدائيه معطره و طبيقه كايضا ايدم
 ايدوره لزوم كويده ملك بولك شركه ناسين و تشكيل ايجره دى تدبير مصفقيه يا اعجاز ايدك دوله عليه ايدم
 اندوز صغرولى مملكت اوليه اوليكه و يا ضرر قصور ترك بقدر مملكت ايجره سى از مملكت عليه كى قصور ايتك بوايشه دهها
 ايدويه كيه ميز شرف حال اعمال موله نالى اوله مقفله مساعد سنيه ارزانه بويولور ايس حاكماى معالى اصوى ايشه
 يادشكجه عرصه صداقت و عبوديت ايتك و طرف اشرف صفره صلاقتيا ايهيه مقفله انكار حكمت ناركه ايزى اوله
 دريايه بويولور بدم ملك اسلامه با كمال تعظيم و توقير صواب و بر ملك و الحاصل كافه ايضا عامه و دلائل مطروديه في عرصه علمه
 ايتك ايجره در صارت حكمته ايدم بكم مشاغل كثيره عاجز ايم شرف حال اعمال موله اوله قيصه ايدلمه كيه
 حكمتك مساعد اوليه مقفله بانه حال ابراز مائتر اهتمامك ايدم در به اعجاز قوتك

عبدالمان
 ردفقره خودر هجره
 ارسى

ويانده و به و ريبه قابل لودن
 رفاغى نورد ٥٠
 Wien-Währing Carl-Ludwigsstrasse 50